

PRZEDZIWNY (74) *ai*

e jasne.

sg m N przedziwny (6). ◊ *A* przedziwny (2). ◊ *I* przedziwnym (5). ◊ *L* przedziwnym (2). ◊ *V* przedziwny (5). ◊ *f N* przedziwną (2). ◊ *G* przedziwn(e)j (7), przedziwny (1) *WysKaz*. ◊ *D* przedziwn(e)j (1). ◊ *A* przedziwną (5). ◊ *I* przedziwną (5). ◊ *V* przedziwną (3). ◊ *n N* przedziwn(e) (7). ◊ *G* przedziwn(e)go (6). ◊ *A* przedziwné (2); -é (1), -(e) (1). ◊ *I* przedziwnym (4). ◊ *L* przedziwnym (2). ◊ *N a. V* przedziwn(e) (1). ◊ *pl N m pers* przedziwni (1). *subst* przedziwné (1). ◊ *G* przedziwnych (4). ◊ *A subst* przedziwn(e) (1). ◊ *L* przedziwnych (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

Intens. od „dziwny” ‘niezwykły, wyjątkowy; godny podziwu’; admirabilis PolAnt, Vulg (74) :

a. Święty, boski (25) :

α. Pochodzący od Boga lub dotyczący Boga (14) : Wykład tego przedziwnego Pozdrowienia [*Ave Maria*] położy fię w náuce síodmego rozdzielenia *LatHar* 8; Bo dla vważánia Bołkich przedziwnych táiemnic/ [...] Ítánowíc świętá vroczyłte nie nowiná. *LatHar* 323; moc niezliczona íeft przedziwnych tytułow/ ktoremi íeft tá świętá Pánná godnie vraczoná. *LatHar* 478; Tám ná przedziwny Máíełtat Páná BOgá włzechmogácego/ Święci iego nieprzełtáyne pogładáią *LatHar* 595, 518; Trzymayże mię mocno Pánie w tym złączeniu z tobą/ á z ręki mię łwoiey nie wypułzczay/ ábych dotwał á nie vftał/ á zá takim przedziwnym obrokiem do gory Horeb dołzedł *SkarKaz* 162b.

αα. O sakramentach (8) : Ktoby rzekł/ że po poświáceniu w tym przedziwnym Sákrámenćie/ nie íeft Ciáło y Krew Páná náłzego Iezu Chrístá/ [...] ten przekłętym niech będzie. *WujJud* 263v; *SkarŻyw* 36, 471; *LatHar* 251, 428; Iákoż vczynił zołtáwuiąc nam przedziwną ofiárę y głęboką táiemnicę vżywánia ciáłá y krwi łwoiey. *SkarKaz* 155a; *SkarKazSej* 666a.

W połączeniu szeregowym (1): *iz* nie włzytko Ewángeliłtowie wvráźnie nápiłáli/ y z táiemnicámi około tey przedziwney/ y iáko święci mowią/ Ítráźliwey y niezrozumíáney ofiáry/ píłmá fię Ítrzegli *SkarKaz* 155a.

β. Jako określenie Boga i (1 r.) Maryi (11) : O przedziwny náłz Iezu Kryłte/ z Oycem, z Duchem wíeczny Boże/ ná wieki wiekom bądź chwálá/ twey miłóści. *ArtKanc* C18v; IESV przedziwna łłodkości *LatHar* 63; Ráćźże zleczyć/ przedziwny cudotworco/ [...] grzełzną dułżę moię. *LatHar* 236; Powtore w przedziwnych onych Bołkich perłonách/ przekłáda nam íednę náture/ álbo íłtność/ y íedno Bołtwo. *LatHar* 376, 63, 64, 236, 395; PAnno bezrowna/ Ítanu człówieczego Wtora ozdobo/ [...] Przedziwna mátko Ítworzyćielá łwego. *SzarzRyt* A2; [*Pan*] Przedziwny włzędzie: ále bárźiey w łobie *SzarzRyt* B4.

W połączeniu szeregowym (1): y názwano imię iego/ przedziwny/ rádný/ Bog rycerz/ óćiec wíeczności/ kłiążę pokoíu. *BudBib Is* 9/6.

b. Niepojęty dla rozumu ludzkiego, nadprzyrodzony, cudowny (22) : *SkarŻyw* 79, 501; *StryjKron* A; *ArtKanc* B2, B10, C; ktore ziednoczenie [człowieka z Chrystusem po przyjęciu komunii świętej]/ te przedziwne rzeczy w nas łpráwuie. *LatHar* 203; Vpadki y niepráwości przełżłe/ przedziwną mocą łwá w lepłże twoie obroćił *LatHar* 676, 242, 378, 396, 462, 501 (12); *WysKaz* 22; *SkarKaz* 486b; *VotSzl* A4.

Szereg: »przedziwny a niewymowny« (1): iż Pan Bog przedziwnym á niewymownym obyczaiem dáleko wietfzłą radością y vciechą wnętrzną nályca y ochładza/ wybranych fwoich fercá/ á niżeli gdyby wfyzftkiego swiatá fkarby y rofkofzy mieli. *WysKaz* 8.

c. *O intensywności: wielki* (17) : Vczyń przedziwne miłosierdzie twoie [*mirifica misericordias tuas*]: ktory zbawiaż vffáiące tobie. *Leop Ps* 16/7 [*przekład tego samego tekstu JanNKarGórn*]; A będąc zacnego domu y vrody przedziwney/ oczy ná fię gdy ze fzkoły pánieńfkiey fzlá/ fyna Rzymfkiego Stárofty Semproniu fza obrociła. *SkarŻyw* 68, A5v; O przedziwnaž to łáfká k nam/ że fię BOG dla nas zniżył łam/ czegośmy nie godni *ArtKanc* B6, E8v; Niegodzienem/ Pánie Iezu/ tey przedziwney łáfkí twoiey *LatHar* 214, 147 [2 r.], 199, 231, 410, 476; ábyście cnoty opowiedáli tego ktory was wezwał z cięmności ku fwoiey przedziwney swiatłości [*in admirabile lumen*]. *WujNT* 1.*Petr* 2/9, Ccccc3v; piŕze [*Hieronim św.*] o Artemiziey Krolowey Káryfkiey/ ktora zmárłego mężá fwego Mawzolá/ ták bárzo miłowála/ że gdy mu Grob przedziwny wielgości y śliczności zbudowála/ ktory dla fwey ofobności/ miedzy siedmią dźiwow/ ktore łá ná swiecie ieft poczytány. *WysKaz*?(2; *JanNKarGórn* G3v; *SkarKaz* 5b. [Część użyć odnoszących się do Boga, Jezusa i Maryi może być zaliczona również do **a.** i **b.**]

d. *O walorach moralnych lub intelektualnych: wielki, świętobliwy, uczony* (4) : po nich [*apostolach*] oni męczeńnicy przedziwni [...] miłość nieofzácowaná ku Bogu y ku nam [...] pokazać chcieli. *SkarŻyw* [407]; A przedziwny on/ y nigdy w náuce nienáganiony Athánazyusz [...] te słowá z Kościelnym przydátkiem zgodne/ ná końcu nápił. *LatHar* 8, 4, 58.

e. *O walorach estetycznych: piękny, zachwycający, wspaniały* (5) : Wnocy flycháne było śpiewanie przedziwne pfalmow/ przy cíele krolá onego y męczenniká *SkarŻyw* 368; vyrzał wielki poczet pánienek/ á miedzy nimi iedną przedziwną *SkarŻyw* 510; Tákíe było mieśce w Ieruzalem/ on przedziwny kościół Sálomonow/ do ktorego z dáleká y od łámych gránic chodzić trzykroć do roku wiernym fwoim rofkazał. *SkarKaz* 39b, 40b.

Szereg: »przedziwny i słodki« (1): Ná czym gdy Benedikt przeštał/ wrocił fię do Hyfzpaniey/ j ták przedziwnym y słodkim ięzykiem/ y mocnym słowá Boże^{go} kázaním/ ludzie do pokuty prywodził. *SkarŻyw* 309.

f. *Straszny, przerażający* (1) : Bićie/ płomién/ nic to mnie/ [...] Iuž co mąk kto wynálazł/ y frogié więźieniá: Wymyślóné boleści/ á przedziwne rány *GórnTroas* 43.

g. [O sensie, znaczeniu: trudny do zrozumienia:

N sg w funkcji orzecznika: »przedziwna«: *BudArt* V3 cf »dziwna i przedziwna«.

Szeregi: »dziwna i przedziwna«: Ono dźiwna y przedziwna/ że tych mężow [tj. *Gentilisa i Serweta*] niektóre potężne wywody Kalwina/ Bezy y inych Sźwaycarfkich Doktorow nierzkąc nierufzyły/ ale iefzcze gorzey zaflepiły. *BudArt* V3.

»trudny i przedziwny«: Trudne tedy fny dawá P. Bog áby człowiek rzecz łámę ktora pod załłoną fnow bywa/ zá trudną y przedziwną á zacną przyimował. *PoklSnów* F3.]

Synonimy: **a.** boski, boży, pański, święty; **b.** cudowny, nieogarniony, niepojęty, niewymowny; **c.** wielki; **e.** cudny, piękny.